

в действительность невозможно без соблюдения принципа объективной истины. Соблюдение этого принципа при сборе доказательств по делу позволяет получать объективную информацию об обстоятельствах дела, а принятое правовое решение – объективно разрешать самые сложные и спорные правоотношения. Только в таком случае регулирование общественных отношений способно обеспечить законность и правопорядок в жизни общества.

Гайтан В. В.

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
аспірант кафедри філософії.*

ІНФОРМАЦІЙНІ ПРАВА ЯК ЧЕТВЕРТЕ ПОКОЛІННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ

Інформаційні права і свободи займають особливе місце в системі прав людини і громадянина. Саме інформація виступає меже зв'язку між громадянином і державою, виконуючи при цьому важливу соціальну, економічну, політичну, культурну, духовну роль у житті індивіда, суспільства і держави. У міжнародному законодавстві існує система нормативно-правових актів, що закріплюють інформаційні права людини. Найбільш значущими з них є: «Загальна декларація прав людини» від 10 грудня 1948 р. (ст. 2, ст. 11.1, ст. 12, ст. 19 і багато інших), «Конвенція Ради Європи про захист прав людини та основних свобод» від 4 листопада 1950 р (ст. 10.1, 10.2 та ін), «Міжнародний пакт про громадянські та політичні права» від 19 грудня 1966 р. (ст. 4.1, 4.3, ст 17.1). З метою розкриття сутності інформаційних прав і їх обсягу є доцільним звернення до судової практики Європейського суду з прав людини, адже застосування норм «Європейської конвенції про захист прав і основних свобод 1950 р.», як норм прямої дії дозволило створити певні принципи і прецеденти, що визначають ступінь допустимого втручання держави в інформаційну сферу.

Метою дослідження є розкриття поняття інформаційних прав людини і визначення їх місця в системі поколінь прав людини.

У сучасному науковому дискурсі постулюється теза, що інформація за своїм обсягом і важливістю є продуктом, який можна порівняти з усіма іншими продуктами нашої цивілізації. Від її запасів та впорядкованості залежить спосіб розв'язання тієї чи іншої проблеми. Тобто, вона є тим первинним продуктом, який потрібно переробити для отримання інших продуктів (Шенкман Б. И. Духовное производство и его своеобразие //

Вопросы философии. 2006. № 12. С. 117 – 122). Таке твердження є доволі дискусійним, але при цьому роль інформації в сучасному суспільстві важко переоцінити. Це і дало можливість ряду дослідників розробити концепцію інформаційного суспільства. У правовій літературі зазвичай виділяють три покоління прав людини. Перше покоління – це особисті або природні права (іноді їх ще називають «негативні права») – право на життя, особисту недоторканність, на ім'я і т. д. Друге покоління (це так звані «позитивні права») зазвичай пов'язують з системою політичних, культурних і соціально-економічних прав людини. До третього покоління відносять колективні права, тобто

ті, здійснення яких неможливе окремим індивідом, наприклад, право на національний суверенітет та державну незалежність, право на мир і т. д. Правове закріплення кожного нового покоління прав людини є своєрідною відповіддю на трансформації в соціальній та світоглядній реальності. У сучасному суспільстві, яке небезпідставно називають інформаційним, проходить складний і багатогранний процес становлення четвертого покоління прав людини, до якого слід віднести і інформаційні права. Їх становлення, як і становлення інформаційного права як самостійної комплексної галузі права в правових системах різних країн, є наслідком виникнення інформаційним відносин як особливого виду суспільних відносин, що вимагають правового регулювання. Наприклад, на думку П. М. Рабиновича – інформаційні відносини – це суспільні відносини, що виникають у всіх сферах життя і діяльності суспільства і держави в процесі отримання, використання, поширення та зберігання інформації, тобто в процесі реалізації інформаційних прав суб'єкта. Об'єктом інформаційних відносин є певне соціальне благо, заради якого суб'єкти вступають у такі правовідносини (Рабинович П. Н. Приватне та публічне в природному праві та українському законодавстві.// Юридична Україна. 2004. № 6. С. 27-33). Таким благом є інформація.

Поняття інформаційних прав має багатоаспектне наповнення. До цього виду прав відноситься право на збір інформації – це право на придбання, накопичення документованої або відкритою для доступу інформації громадянами, юридичними особами або державою. Також до інформаційних права відноситься право на зберігання інформації – це забезпечення права на певний упорядкований стан інформації та її матеріальних носіїв. До інформаційних прав належать: право на використання інформації (задоволення інформаційних потреб громадян, юридичних осіб і держави) та її поширення (обнародування, реалізація у встановленому законом порядку документованої або публічно оголошеної інформації). Крім того, до складових інформаційних прав можна віднести право на конфіденційність особистої інформації. Виходячи з вищевикладеного, актуальності набуває проблема форм захисту інформаційних прав. Розрізняють дві форми захисту: юрисдикційну та неюрисдикційну. У першому випадку процедура здійснення способів захисту чітко визначена законом, наприклад, в рамках процесуального законодавства. Наприклад, захист права на доступ до інформації може здійснюватися в юрисдикційній формі (у спеціальному, адміністративному порядку, або, за загальним правилом, в судовому порядку) і неюрисдикційній формі (самозахист своїх прав і законних інтересів, наприклад, за допомогою спеціально розроблених авторських програм для інформаційних систем). Юрисдикційну захист здійснює ряд уповноважених на це органів та осіб, в силу закону або домовленості можуть вжити заходів, про відновлення порушеного, оспорюваного чи невизнаного права. Основним неюрисдикційний способом захисту інформаційних цивільних прав можна визначити сьогодні самозахист – застосування особою засобів протидії, які не заборонені законом і не суперечать моральним засадам суспільства.

Інформаційні права як четвертого покоління прав людини знаходяться в процесі свого становлення та правового закріплення в міжнародному праві і національному законодавстві держав сучасного світу.